חָכָא נַמִי – אף לגבי קושייתך, מדוע לא אמר רב הונא שתגבה מאתים מזמן ראשון ומאה מזמן שני, חֵיינוּ טַעֲמָא דְּלָא נַבְרֵיהּ – שייך אותו טעם לומר שאינה גובה כן, מִדְּלָא כָּתַב לָהּ בשטר השני 'אוֹסִיפִית לָךְ מָאָה אַמָּאתַיִם', שמשמעות לשון זו היא שזו תוספת חדשה, אלא סתם וכתב לה שלש מאות יחד, משמעות הלשון היא דְּאַחוּלֵי אַחֵילְתֵּיהּ לְשַׁעְבּוּדָא קַמָּא – שבכתיבת השטר השני מחלה האשה על השעבוד שבשטר הראשון, ולכן אם רצונה להשתמש בשטר השני ולגבות שלש מאות, גובה הכל מהזמן השני, ואינה יכולה להשתמש בשטר הראשון, אף לא לגבי המאתים הכתובים בו. ומה שאמר רב הונא בסוגייתנו 'מנה ומאתים מן האירוסין, ותוספת מן הנשואין', ולא אמר שמחלה לו האשה על שעבוד הכתובה מזמן אירוסין על ידי כתיבת הכתובה בזמן נישואין, היינו משום שכך כתב לה בכתובה 'והוספתי לך מאה זוז על מה שתיקנו חכמים', וזהו נוסח הכתובה שכל אדם כותב לאשתו, ומשמע מלשון זו שאינה מוחלת לו על השעבוד של המנה או המאתים שמזמן אירוסין, אלא הוסיף לה שעבוד נוסף של מאה מזמן הנישואין.

* * *

הגמרא מבררת את דברי רב הונא: אָמַר מַר – כך אמר רב הונא, אם הוציאה עליו שתי כתובות, אחת של מאתים ואחת של שלש מאות, אִי בָּעֲיָא בְּהַאי נְבֵיא – אם תרצה תגבה מאתים בשטר הראשון, מהזמן הראשון, אִי בָּעֲיָא בְּהַאי נַבְרֵיא – אם תרצה תגבה שלש מאות בשטר השני, מזמן שני. ונמצא שלדבריו רשאי אדם להחזיק שני שטרות שנכתבו בזה אחר זה, ולגבות באיזה שטר שירצה.

מבררת הגמרא: לֵימָא פְּלִינָא דְּרַב נַחְמָן – האם יש ללמוד מכך שרב הונא חולק בזה על דעת רב נחמן, דְּאָמַר רַב נַחְמָן, שְׁנֵי שְׁטָרוֹת הַיּוֹצְאִין בְּיוֹם אֶחָד זֶה – ראובן שמכר או נתן לשמעון שדה אחת, וביד שמעון שני שטרות על מכירה או נתינה זו, וזמנו של האחד מוקדם לשל חבירו, בְּיַטֵּל הַשֵּׁנִי אֶת הַשְּׁטָר הָרִאשׁוֹן, ואינו יכול להשתמש בראשון. ולכן, אם לאחר שקנה את השדה באו הנושים במוכר וגבו ממנו את השדה מדמת חובותיו של המוכר אליהם, דינו של הלוקח לגבות את דמי השדה מהמוכר. ואם אין למוכר קרקעות, גובה הלוקח מלקוחות שקנו אחריו קרקעות מהמוכר, כיון ששטר המכירה שבידו משעבד לו את נכסי המוכר לענין זה, אמנם כיון שהשטר הראשון מבוטל, אינו גובה אלא מאותם שקנו אחרי הזמן השני. ולכאורה רב הונא האומר שאשה המחזיקה שתי כתובות יכולה לגבות אף בשטר הראשון, יחלוק על דינו של רב נחמן ויסבור שאף בשני שטרות מכר יכול הלוקח להשתמש גם בשטר הראשון.

דוחה הגמרא: לָאו כִּי אִיתְּמַר עֲלָהּ – וכי לא שנינו על דברי רב נחמן, אָמַר רַב פָּפָּא, וּמִדָּרֵישׁ רַב נַחְמָן, דְּאִי אוֹסִיף בֵּיהּ דִּיקְלָא, לְתוֹסֶפֶת כַּתְּבֵיהּ – שאם בשטר המכר השני הוסיף המוכר ללוקח עץ דקל שלא היה כלול בשטר הראשון, הרי שני השטרות כשרים, כיון שלא כתב את השני כדי לבטל את הראשון, אלא כדי להוסיף עליו, ויכול לגבות אף מלקוחות שקנו אחר זמן השטר הראשון, קודם זמנו של השטר השני. וְהָכָא נַמִי כשהוציאה עליו שתי כתובות, אחת של מאתים ואחת של שלש מאות, אף רב נחמן יסבור שאין השטר הראשון בטל, דהָא אוֹסִיף לָהּ מִידֵי – שהרי יש תוספת בשטר השני של מאה זוז, ולכן שני השטרות כשרים הם.

* * *

הגמרא עוברת לדון בדברי רב נחמן ורב פפא: גּוּפָא, אָמַר רַב נַחְמָן, שְׁנֵי שְׁטָרוֹת מכר או מתנה הַיּוֹצְאִין על קרקע אחת בְּיוֹם אֶחָד זֶה – זמנו של האחד מוקדם לזמנו של האחר, בְּיַטֵּל הַשֵּׁנִי אֶת הַשְּׁטָר הָרִאשׁוֹן, ואם גבו ממנו את הקרקע ובא לגבות מלקוחותיו של המוכר, יכול לגבות רק מאותם שקנו מהמוכר לאחר כתיבת השטר השני. וְאָמַר רַב פָּפָּא, וּמוֹדֶה רַב נַחְמָן, דְּאִי אוֹסִיף בֵּיהּ בשטר השני דִּיקְלָא שלא היה כתוב בשטר הראשון, לְתוֹסֶפֶת כַּתְּבֵיהּ – השטר השני נכתב רק עבור התוספת שבו, ואין השטר הראשון בטל.

הגמרא מבררת באיזה אופן אמור דינו של רב נחמן. אומרת הגמרא: פְּשִׁיטָא – דבר זה פשוט הוא, שאם השטר הָרִאשׁוֹן נכתב בְּנוסח של מֻכָּר, וְאילו השטר הַשֵּׁנִי כתוב בְּנוסח של מַתָּנָה, אף אם לא הוסיף כלום בשטר השני, אין השטר הראשון בטל, כיון דְּלֵיפּוֹת כֹּחוֹ של הלוקח הוּא דְּכָתַב לֵיהּ לשטר השני, ויפוי הכח במתנה יותר מבמכר הוא מִשּׁוּם דְּיָנָא דְּ'בַר מְצָרָא', כלומר, אדם הבא למכור את שדהו, ואחד משכניו שמֵּיצר [–גבול] שדהו סמוך לשדה זו רוצה לקנותה, עליו למוכרה לו, ואם עבר ומכרה לאדם אחר יכול אותו שכן הסמוך לשדה ליתן ללוקח את הדמים וליטול את השדה, ואילו המקבל מתנה מחבירו, אין השכן בעל המיצר יכול לסלקו בדמים. וממילא אם היה בידו רק שטר המכר, היה השכן יכול לסלקו בדמים, וכשהוסיף וכתב לו שטר מתנה הועיל לו שלא יוכל הלה לסלקו מהקרקע, ולכן אין אומרים שביטל השני את הראשון.

מוסיפה הגמרא: וְכָל שֶׁכֵּן שאם היה השטר הָרִאשׁוֹן על נתינת השדה בְּלשון מַתָּנָה, וְהשטר הַשֵּׁנִי בְּלשון מֻכָּר, דְּאַמְּרִינָן שאין השטר הראשון בטל, כיון שיש תוספת בשטר השני, וּמַשּׁוּם דְּיָנָא דְּבַעַל חוֹב הוּא דְּכָתַב בֵּן, כלומר, בשטר מתנה יש חסרון, שאם בעלי חובותיו של הנותן מוציאים את הקרקע מיד המקבל, אינו יכול לחזור על הנותן ולגבות ממנו את דמי הקרקע, ולכן הוסיף וכתב לו שטר מכר, כדי שאם יוציאוה מידו יוכל לחזור עליו ולגבות ממנו את הסכום הכתוב בשטר, והרי זה כתוספת, שאמר רב פפא שבזה מודה רב נחמן שאין השטר הראשון בטל.

מבארת הגמרא: כיון שאם אחד במכר ואחד במתנה אין הראשון בטל, אֶלָּא באיזה אופן אמר רב נחמן שהשטר השני ביטל את הראשון, היינו אִי – או באופן שֶׁשְּׁנֵיהֶם בְּמֻכָּר, או באופן שֶׁשְּׁנֵיהֶם בְּמַתָּנָה, דכיון שלא הוסיף כלום בשטר השני, בְּיַטֵּל השטר הַשֵּׁנִי אֶת השטר הָרִאשׁוֹן.

הגמרא מביאה שני טעמים בדינו של רב נחמן: מַאי טַעֲמָא דרב נחמן, שביטל השטר השני את הראשון. רַפְרָם אָמַר, אֵימַר אוֹדוּיֵי אוֹדֵי לֵיהּ – מתוך שבעל השטר מוציא אף את השטר השני שזמנו מאוחר מזמנו של הראשון, יש כאן הודאה שהשטר הראשון מזויף, שאין דרך המוכר לכתוב שני שטרות על מכירה אחת. וְרַב אַחָא אָמַר טעם נוסף, אֵימַר אַחוּלֵי אַחֵילֵיהּ לְשַׁעְבּוּדֵיהּ – מתוך שבעל השטר מוציא אף את השטר המאוחר, זו ראיה שהוא מחל על השעבוד של השטר הראשון, ולכן כתב לו המוכר או הנותן שטר חדש, ונמצא שהשטר הראשון מבוטל.

הגמרא מבררת מה החילוק בין שתי הסברות. מבררת הגמרא: מַאי בֵּינַייהוּ – איזו נפקא מינה יש ביניהם לענין הדין, הרי שניהם סוברים שהשטר הראשון בטל. מבארת הגמרא: אִיכָּא בֵּינַייהוּ שלשה נידונים: א. אוֹרוּעֵי סָהֲדֵי – האם עדי השטר הראשון נפסלים, לדעת רפרם שהקונה מודה שהשטר מזויף, נפסלים העדים שחתמו בו. ולדעת רב אחא אינם נפסלים. ב. וּלְשַׁלּוּמֵי פֵּירֵי – האם חייב הלוקח לשלם את הפירות שאכל בשדה זו, בין זמנו של השטר הראשון לזמנו של השטר השני, לדעת רפרם שהלוקח מודה שהשטר הראשון מזויף, עליו לשלם את אותם פירות שאכל בזמן שלא היתה השדה שלו, ולרב אחא אינו צריך לשלם, כיון שהיתה השדה שלו מזמן השטר הראשון, אלא שמחל רק על השעבוד שבו עד זמן השני. ג. וּלְמַטְּרָא – לענין תשלום מיסי הקרקע בין זמן השטר הראשון לזמן השטר השני, מי חייב לשלמם, לרפרם הם מוטלים על המוכר, כיון שהודה הלוקח שלא היתה הקרקע שלו, ולרב אחא חייב בכך הקונה, שהיתה הקרקע שלו.

המשך בעמוד רכד

הגמרא חוזרת לנידון שבתחילת הסוגיא (מג:) שנחלקו רב הונא ורב אסי באשה הבאה לגבות כתובתה ממשועבדים, האם גובה משעת נישואין, או אפילו משעת אירוסין. שואלת הגמרא: **מַאי** הֲוֵי עֲלָהּ **דְּרָכְתּוּבָה** – איך נפסקה ההלכה בנידון זה של כתובה. משיבה הגמרא: **תָּא שְׁמַע** מברייתא, **דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל, מְשׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן**, חיוב מָזוֹן של בעולה ומָאתַיִם של בתולה, שזהו עיקר כתובה שחיובו חל בשעת אירוסין, גובה **מִן הָאֵירוּסִין. וְתוֹסָפֶת** כתובה, שהוסיף לה הבעל מדעתו בכתיבת השטר בשעת נישואין, גובה **מִן הַנִּישׂוּאִין**, שרק משעה זו נשתעבד לה הבעל בכך. **וְחָכָמִים אוֹמְרִים, אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה** – בין מנה ומאתים ובין תוספת כתובה גובה רק **מִן הַנִּישׂוּאִין**.

הגמרא פוסקת את ההלכה: **וְהִלְכְתָא, אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה גּוֹבֶה מִן הַנִּישׂוּאִין**, כשיטת חכמים, וכדברי רב אסי החולק על רב הונא לעיל.

משנה

משנתינו עוסקת בפרשת ׳מוציא שם רע׳, והיינו נערה בתולה שהתארסה ונישאה, ולאחר הנשואין הביא בעלה עדים שזינתה בעודה ארוסה. ואם מתברר שהם עדי שקר, והוציא עליה שם רע, הרי הוא לוקה, משלם קנס מאה כסף לאבי הנערה, ואינו יכול לגרשה כל חייו. אך אם התברר שאכן זינתה, מיתתה בסקילה בפתח בית אביה, שנאמר (דברים כב כ–כא) ׳וְאִם אֱמֶת הָיָה הַדָּבָר הַזֶּה לֹא נִמְצְאוּ בְתוּלִים לַנַּעַר, וְהוֹצִיאוּ אֶת הַנַּעֲרָ אֶל פֶּתַח בֵּית אָבִיהָ וְסָקְלוּהָ אַנְשֵׁי עִירָהּ בָּאֲבָנִים וָמֵתָה, כִּי עָשְׂתָה נְבָלָה בְיִשְׂרָאֵל לִזְנוֹת בֵּית אָבִיהָ, וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ׳. אמנם אם בעודה ארוסה התברר שזינתה, נסקלת בשער העיר, שנאמר (דברים כב כג–כד) ׳כִּי יִהְיֶה נַעֲרָ בְתוּלָה מְאֹרָשָׂה לְאִישׁ, וּמְצָאָהּ אִישׁ בָּעִיר וְשָׁכַב עִמָּהּ, וְהוֹצֵאתֶם אֶת שְׁנֵיהֶם אֶל שַׁעַר הָעִיר הַהוּא, וּסְקַלְתֶּם אֹתָם בָּאֲבָנִים וָמֵתוּ׳. כיון שבפרשה זו נאמרה פעמיים התיבה ׳בישראל׳, למדו חכמים שדינים אלו נאמרו רק בבת ישראל.

משנתינו דנה באופנים שונים של גיורת: א. נערה גויה שהתגיירה בעצמה. ב. נערה שאמה התעברה כשהיתה גויה, והתגיירה בעודה מעוברת, ואחר כך ילדה אותה. ג. נערה שאמה הרתה אותה לאחר שהתגיירה.

הַגְּיוֹרֶת, שֶׁנִּתְגַּיְּרָה בְּתָהּ הקטנה עִמָּהּ, אפילו אם בעת הגירות היתה הבת פחותה מבת שלש שנים ויום אחד, שהיא בחזקת בתולה, **וְזִינְּתָה הבת כשהיא נערה מאורסה, הֲרֵי מיתתה של זוֹ בְּחֶנֶק**, ואין דינה בסקילה כדין בת ישראל, וכן **אֵין לָהּ, לֹא ׳פֶּתַח בֵּית הָאָב׳** – אם הוברר שזינתה אינה נסקלת בפתח בית אביה כנערה בת ישראל, אלא במקום ששאר הרוגי בית דין נהרגים, **וְלֹא ׳מָאָה סֶלַע׳** – אם התברר שהבעל הוציא עליה שם רע והביא עדי שקר, אינו חייב לשלם לאביה קנס של מאה סלעים שחייבה התורה את המוציא שם רע על בת ישראל, וכן אינו לוקה. והטעם בכל הדינים האלו, כיון שנאמר ׳כִּי עָשְׂתָה נְבָלָה בְּיִשְׂרָאֵל׳, וגיורת אינה בכלל ׳בת ישראל׳.

הָיְתָה הוֹרָתָהּ שֶׁלֹּא בִקְדוּשָּׁה וְלִידָתָהּ בִּקְדוּשָּׁה, כלומר, שאמה התגיירה בעודה מעוברת, וילדה אותה לאחר שנתגיירה, וזינתה הנערה בעודה מאורסת, **הֲרֵי זוֹ בְּסֶקְלָה**, כדין בת ישראל. **וְאוּלָם, אֵין לָהּ, לֹא ׳פֶּתַח בֵּית הָאָב׳** אם התברר שזינתה, **וְלֹא** דין תשלום **מֵאָה סֶלַע**, אם הוזמו העדים ונתברר שהבעל שיקר בהוצאת שם רע.

הָיְתָה הוֹרָתָהּ וְלִידָתָהּ בִּקְדוּשָּׁה, כלומר, שאמה התגיירה, ואחר כך התעברה וילדה אותה, **הֲרֵי הִיא כְּבַת יִשְׂרָאֵל לְכָל דְּבָרֶיהָ**, שאם טען בעלה שזינתה בעודה ארוסה, והתברר שהיה הדבר אמת, נסקלת על פתח בית אביה, ואם הבעל הוציא עליה שם רע, לוקה ומשלם מאה סלעים.

* * *

עתה עוברת המשנה לדון בבת ישראל ארוסה שזינתה, ואין אפשרות לקיים את הסקילה על פתח בית האב: נערה, שטען בעלה שזינתה בעודה ארוסה, והתברר שאכן היה הדבר אמת, אם **יֵשׁ לָהּ אָב** – עודנו בחיים, **וְאֵין לָהּ ׳פֶּתַח בֵּית הָאָב׳**, כגון שאין לאב בית משלו, או **שֵׁשׁ לָהּ פֶּתַח בֵּית הָאָב** – שהיה לאביה בית, **וְאֵין לָהּ אָב**, מפני שמת, ונמצא שאי אפשר לקיים את הפסוק כפשוטו, אף על פי כן **הֲרֵי זוֹ** נהרגת **בְּסֶקְלָה**, מפני **שֶׁלֹּא נֶאֱמַר ׳פֶּתַח בֵּית אָב׳ אֶלָּא לְמִצְוָה** – לכתחילה.

* * *

גמרא

שנינו במשנה, 'היתה הורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה, הרי זו בסקילה'. שואלת הגמרא: מָנָא הָנֵי מִילֵּי – מנין נלמד דין זה, שאם לידתה בקדושה דינה כבת ישראל, הלא כל פרשת מוציא שם רע נאמרה רק בבת ישראל. משיבה הגמרא: אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ, דְּאָמַר קְרָא (דברים כב כא) 'וְסָקְלוּהָ אַנְשֵׁי עִירָהּ בָּאֲבָנִים וָמֵתָה', ותיבת 'וָמֵתָה' מיותרת, ובאה לְרַבּוֹת נערה שהוֹרָתָהּ שֶׁלֹּא בִּקְדוּשָּׁה וְלֵידָתָהּ בִּקְדוּשָּׁה, שדינה בסקילה.

שואלת הגמרא: אִי הָכִי – אם כן, שריבתה אותה התורה בפירוש, מִילְּתָא נָמֵי נִילְּכֵי, וּמַאָה סָלְעַ נָמֵי לִשַּׁלֵּם – יהא הדין שאם נמצא הדבר שקר, ילקה הבעל וישלם מאה סלע, כדין מוציא שם רע על בת ישראל, ומדוע אמרה המשנה שבדינים אלו אינה נחשבת כבת ישראל. מתרצת הגמרא: אָמַר קְרָא 'וָמֵתָה', רק לְענין חיוב מִיתָה נִתְרַבְּתָה גיורת זו, שאם זינתה חייבת סקילה, וְלֹא התרבתה לְקָנָס במקרה שהבעל שיקר והוציא עליה שם רע, וכן אין הבעל לוקה. שואלת הגמרא: וְאֵימָא – שמא נאמר שהמילה 'וָמֵתָה' באה לְרַבּוֹת רק נערה שהוֹרָתָהּ וְלֵידָתָהּ בִּקְדוּשָּׁה, שדינה בסקילה כבת ישראל. משיבה הגמרא: הַהִיא – נערה שהורתה ולידתה בקדושה, יִשְׂרְאֵלִית מַעֲלְיֶיתָא הִיא – ישראלית גמורה היא, ואין צורך בדרשה מיוחדת לומר שדינה כבת ישראל ונסקלת.

מוסיפה הגמרא ושואלת: וְאֵימָא שהפסוק בא לְרַבּוֹת נערה שהוֹרָתָהּ וְלֵידָתָהּ שֶׁלֹּא בִּקְדוּשָּׁה, כלומר גויה שהתגיירה וזינתה כשהיא ארוסה, שנסקלת. ואילו במשנה (ע"א) התבאר שדינה בחנק. משיבה הגמרא: אִם כֵּן, שגם גויה שהתגיירה דינה בסקילה כבת ישראל, הפסוק 'עָשְׂתָה נְבָלָה בְּיִשְׂרָאֵל' מַאי אַהֲנֵי לֵיהּ – מה הועיל לנו, כלומר מה הוא בא למעט. ולכן אין מרבים מ'וָמֵתָה' אלא גיורת שהורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה.

* * *

הגמרא דנה בדין מוציא שם רע על יתומה: אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא, הַמּוֹצִיא שֵׁם רָע עַל הַיְתוֹמָה מאב, שהביא עדים שזינתה בעודה ארוסה והוזמו, פָּטוּר מקנס של מאה כסף, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כב יט) 'וְעָנְשׁוּ אֹתוֹ מֵאָה כֶסֶף וְנָתְנוּ לַאֲבִי הַנַּעֲרָה', פָּרַט לָוֹ, שֶׁאֵין לָהּ אָב. הגמרא מביאה קושיא על הלכה זו: מָתִיב רַבִּי יוֹסֵי בַּר אָבִין, וְאִיתֵּימָא רַבִּי יוֹסֵי בַּר זְבִידָא, שנינו בברייתא, נאמר בתורה בפרשת מפתה 'וְאִם מָאֵן יְמָאֵן אָבִיהָ לְתִתָהּ לוֹ, כֶּסֶף יִשְׁקֹל כְּמֹהַר הַבְּתוּלֹת' (שמות כב טז), ומפסוק זה יש לְרַבּוֹת יְתוֹמָה לְקָנָס, דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי. כלומר, כפל הלשון מלמד שגם אביה יכול למאן שתינשא בתו למפתה, וגם היא יכולה למאן להנשא לו, ומחמת מיאון זה הוא מתחייב בקנס [שהרי מפתה הנושא את המפותה פטור מקנס], ואף שאין בפסוק ריבוי מיוחד לכך שיש ליתומה קנס, הבין התנא ש'לאבי הנערה' האמור כאן אינו בדווקא, אלא אף ביתומה הממאנת יש חיוב קנס, ואם היא ממאנת להנשא לו נותנו לנערה עצמה, ואם כן מדוע המוציא שם רע על יתומה פטור מקנס, ואין אומרים שינתן הקנס לנערה.

מביאה הגמרא את התירוץ לקושיא זו: הוּא מוֹתִיב לֵיהּ וְהוּא מְפָרֵק לָהּ – המקשה עצמו תירץ את קושייתו, שדברי רבי יוסי הגלילי המחייב קנס ליתומה מפותה אמורים בְּאופן שבָּא עָלֶיהָ המפתה קודם שהתייתמה, וכיון שבאותה שעה היה לה אב התחייב המפתה בקנס, וְאַחַר כָּךְ נִתְיַתְּמָה, ובאופן זה לא פקע חיובו אלא נותן את הקנס לנערה עצמה, אבל המפתה יתומה או המוציא שם רע על יתומה פטור מקנס, כיון שנאמר בפרשיות אלו שהנתינה היא 'לאבי הנערה', וזו אין לה אב, וכדברי רבי יוסי בר חנינא.

הגמרא מביאה שיש מי שחולק על רבי יוסי בר חנינא בענין מוציא שם רע על יתומה: רָבָא אָמַר, המוציא שם רע על היתומה חַיָּיב. ומבארת הגמרא: מַאי – מהיכן למד זאת רבא, מְדְּתָנֵי אַמֵּי – מהברייתא ששנה אמי, נאמר בפסוק לגבי מוציא שם רע 'כִּי הוֹצִיא שֵׁם רָע עַל בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל' (דברים כב יט), ודרשו 'בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל' וְלֹא בְּתוּלַת גֵּרִים, כלומר, שהמוציא שם רע על אשתו הגיורת, שזינתה בעודה ארוסה, אינו נענש במלקות ומאה כסף, וְאִי אָמַרְתְּ כְּשֶׁלָּמָּא כִּי הַאי גַּוְונָא בְּיִשְׂרָאֵל מִיחַיַּיב – דרשה זו מובנת אם תאמר שבבת ישראל יש חיוב קנס ומלקות אף בנערה הדומה לגיורת, והיינו ביתומה שאין לה אב, שדומה לגיורת שאף היא אינה מתייחסת לאביה והיא כיתומה מאב, הַיְינוּ דְּאִיצְטְרִיךְ קְרָא לְמַעוּטֵי גֵּרִים – לכן הוצרך הפסוק למעט גיורת מקנס ומלקות. אֶלָּא אִי אָמַרְתְּ כדעת רבי יוסי בר חנינא, שגם בְּיִשְׂרָאֵל כִּי הַאי גַּוְונָא – באופן דומה לגיורת, והיינו יתומה, פָּטוּר, אם כן קשה, הַשְׁתָּא בְּיִשְׂרָאֵל פָּטוּר, בְּגֵרִים מְיַבְּעֵא – אם המוציא שם רע על בת ישראל יתומה פטור מקנס, כיון שאין לה אב, וכי יש צורך לומר שהמוציא שם רע על בת גרים שהוא פטור, והרי אף הגיורת היא כמי שאין לה אב, ובודאי אין לה קנס. אלא ודאי המוציא שם רע על יתומה בת ישראל חייב, ולכך הוצרכה התורה למעט מוציא שם רע על גיורת.

* * *

הגמרא דנה במוציא שם רע על קטנה: אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ, הַמּוֹצִיא שֵׁם רַע עַל אשתו הַקְּטַנָּה, וטען שזינתה בעודה מאורסת, ונמצא ששיקר בדבריו, פָּטוּר מקנס ומלקות, שֶׁנֶּאֱמַר 'וְעָנְשׁוּ אֹתוֹ מֵאָה כֶסֶף וְנָתְנוּ לַאֲבִי הַנַּעֲרָה' (דברים כב יט), 'נַעֲרָה' מָלֵא הִבְּר הַבָּתוּב – יש לדרוש מכך שבפסוק זה כתוב 'נערה' מלא, בשונה מכל התורה שכתוב בה 'נַעַר' חסר ה"א שהמשמעות היא שגם קטנה במשמע, שבאה התורה ללמד שבמוציא שם רע אין חיוב על קטנה אלא רק על נערה.

הגמרא מקשה מדוע נזקק ריש לקיש ללימוד מיוחד למעט קטנה מפרשת מוציא שם רע: מַתְקִיף לָהּ רַב אַחָא בַּר אַבָּא, נמצא לפי דבריך, דַּעֲלְמָא דִּכְתִיב בָּהּ 'הַנַּעֲרָה' – הטעם שאנו ממעטים קטנה מפרשת מוציא שם רע הוא רק משום שכתבה התורה 'נערה' מלא, הָא לַאו הָכִי – אבל לולי מיעוט זה הָוֶה אָמֵינָא – הייתי סבור שאַפִילּוּ קְטַנָּה בכלל הפרשה, וצריך לשלם לאביה קנס, וכי יתכן לומר כן, וְהָא כְּתִיב בפרשה זו 'וְאִם אֱמֶת הָיָה הַדָּבָר הַזֶּה לֹא נִמְצְאוּ בְּתוּלִים לַנַּעֲרָ, וְהוֹצִיאוּ אֶת הַנַּעַר אֶל פֶּתַח בֵּית אָבִיהָ וּסְקָלוּהָ' (דברים כב כ–כא), וַהרי קְטַנָּה לַאו בַּת עוֹנְשִׁין הִיא – אינה נענשת על מה שעשתה קודם הגיעה לגיל מצוות, וכיון שבודאי אין העונש שבפרשה זו אמור בקטנה, יש ללמוד שאף שאר הפרשה אינה עוסקת בקטנה, וגם עונש הבעל כשהתברר שהוציא עליה שם רע לא נאמר באופן שהאשה קטנה, ומדוע הוצרך ריש לקיש ללמוד את דינו מלשון 'נערה' הממעט קטנה.

מתרצת הגמרא: אכן אף לריש לקיש אין צורך למעט קטנה, אֶלָּא כוונת ריש לקיש היא ללמוד מפרשה זו למקומות אחרים שכתוב בהם 'נער' חסר, שדווקא בָּאן נכתב 'נַעֲרָה' מלא, מפני שהפרשה אינה עוסקת בקטנה אלא רק בנערה שהיא בת עונשים, ומתוך זה נלמד, הָא כָּל מָקוֹם אחר בתורה שֶׁנֶּאֱמַר 'נַעַר' חסר, כגון באונס ומפתה, אֲפִילּוּ קְטַנָּה בְּמַשְׁמָע, ואם אנס או פיתה קטנה, חלים עליו כל דיני הפרשה.

* * *

הברייתא שלפנינו מבארת שבנערה מאורסה שזינתה יש שלשה אופני מיתה: תָּנֵי שִׁילָא בברייתא, שָׁלֹשׁ מִדּוֹת – אופני מיתה בַּנַּעֲרָה המאורסה שזינתה, והעידו על כך עדים. האופן הראשון, בָּאוּ לָהּ [–העידו עליה] עֵדִים כשהיא בְּבֵית חָמִיהָ – בבית בעלה לאחר שנישאת, ומעידים שֶׁזִּנְּתָה בְּבֵית אָבִיהָ, בעודה ארוסה,